

Arbejdet fremover

Kirkegårdsinspektør Aage Fich.

Oktober-november-december.

Selv om vi har tilplantet nye gravsteder det meste af sommeren, vil der dog blive en egentlig *plantesaeson* fra midten af september til midten af oktober.

Det vil i almindelighed være mere tilfredsstillende for gravfæsterne, at gravsteder anlægges *ret snart* efter begravelsen selv med forøget fare for sammensynkning af den nye grav.

Sker sammensynkningen i vintertiden, er det hverken særlig omfattende eller bekosteligt at dække om eller blot dække ovenpå, til gravstedet igen er plant. Opfyldning med muld sker da umiddelbart efter granaftagning i april.

Omplantning af buxbomkanter bør ske tidligst mulig i september af hensyn til faren for opfrysning. Overskudsplanter og ikke over 25 cm høje, gamle kantplanter kan udskoles og på to år give et fint plantemateriale.

Ved omplantninger i efteråret bliver ofte ryddet store stedsegrønne, som i mange tilfælde bør indslås på beskyttet plads for at bevares til afklipping af kviste til granpyntning. *Picea pungens*, *cham. plumosus*, diverse *juniperus* m. fl. afgiver værdifuldt pyntemateriale.

Iøvrigt kan gravfæsteren eller gartneren finde rigt afløb for sin fantasi ved *omlægning* af grave. Det bør dog erindres, at det rolige indtryk vil være det behageligste. Derfor bør planter med blå nåle kun plantes i begrænset udstrækning, medens træer og buske med rødt, hvidbroget eller gult løv burde *bandlyses*.

En ønsket variation i plantevalget kan udmærket opnås med planter af varierende vækst og i varierende afskygninger af grønt. Gulløvede planter som f. eks. *Thuja occ.* *Rheingold* og rødløvede som f. eks. *acer palmatum atropurpurea* kommer for let til at virke dillettantisk og skæmmende.

Hækkklippingen fortsættes. Af hensyn til beskæftigelsen kan den godt udstrækkes til slutningen af oktober. Det forudsættes dog, at buxbomhække er klippet senest i begyndelsen af august. Er det ikke nået, må det hellere vente til april.

Store løvhække, som skal skæres tilbage i vintermånederne, undlader man naturligvis at klippe nu.

Blomsterløgene har vi modtaget i begyndelsen af september. Efterhånden som pladsforholdene tillader det, lægges de på gravene i oktober. Bemærkninger om blomsterløg er gjort i V.K. XIX side 24.

Salget af blomsterløg kan øges væsentligt til glæde for begge interesserede parter. Man bør altid berøre spørgsmålet overfor gravfæstere ved aftaler om anlæg af gravsteder uanset årstid.

Gravfæsterne har siden august haft deres bekymringer over *løvfaldet* fra birk. Denne iver for hurtigt at fjerne hvert nedfaldent blad synes stærkt overdrevet.

Fra kirkegårdens side må man dog være lydhør overfor kritik og sørge for oprivning med passende korte mellemrum. Løvet fra pil, birk, ahorn, elm og hestekastanie bliver hurtigt uskønt. Nedfaldent løv fra bøg kan virke meget smukt, men vil i tørt, blæsende vejr føres rundt på kirkegården og vanskeliggøre oprivningen.

I kirkegårdens busketter bør løvet ubetinget *nedgraves* eller fæstnes med et spadestik jord hist og her, med grene eller på anden måde som et værdifuldt, muldgivende stof.

Hvor pladsforholdene tillader det, *komposteres* oprevet løv. Det formulder på 1—2 år og iblandes jorden til bl. a. anlæg af gravsteder.

Har man ikke plads på kirkegården, er det overvejelse værd at leje et nærliggende areal, hvor alt planteaffald kan komposteres. Alt, der ikke er ærtesten i, kan bruges.

I oktbr./nvbr. udbedres eller nyplantes busketter af løvfældende træer og buske såvel som hække.

Oktober er den måned, hvor man søger at indhente alt det, som ikke nåedes i sommerens løb. Man har hårdt brug for en kortere periode, hvor der ganske vist er nok at gøre, men hvor det arbejdsmæssige tryk er mindre stærkt.

Den første søndag i november er allehelgensdag med andagt i kirkegårdskapel­lerne. Denne smukke skik bør fra kirke­gårdens side understøttes med udsmykning af kapellerne med grønne træer og evt. de første små granbuketter, hvor der er anledning til det.

Kirkegårdene og især gravsteder bør være pinligt rene denne dag.

Derimod kan der ikke være ubetinget enighed om det ønskelige i, at gravstederne på allehelgensdag og til jul »smykkes«

med lys eller særlige små lygter. Tanken er i sig selv smuk, men der kan næres berettiget frygt for, at det kan udarte.

Og så er vi nået til de første dage i november, da *grandækningen* begynder. Sent løvfald på birk, pil, lærk og syrener kan gøre en udsættelse nødvendig. Har man adgang til at antage ekstramandskab, er det en fordel at vente til midt i november, men hvorom alting er: grandækningen *skal være afsluttet* nogle dage før jul, helst inden den sidste søndag før jul, da der erfaringsmæssigt er stort besøg på kirkegården den dag.

Grandækningen har udviklet sig til en industri, hvis formål er at imødekomme gravfæsteres ønske om en udsmykning af gravstedet, varieret efter den enkeltes økonomi og (undskyld!) forfængelighed.

Fra at være en skjærmende dækning af frostfølsomme planter er den udviklet til en *overdrevet* dekoreret af gravstederne. Det kan ikke bestrides, at grandækningen er en værdifuld beskæftigelsesmulighed for gartnere, en indtjeningsmulighed for granleverandører og kirkegårde og en tilfredsstillende for gravfæsterne.

Alligevel må det overvejes i højere grad at arbejde hen mod en smagfuld (det vil i de fleste tilfælde sige mere beskedent) form for udsmykning på bekostning af den overdængning af gravene med grankviste, som nu finder sted.

Det vil nedsætte forbruget af gran væsentligt, der vil ikke ødelægges så mange planter af tildækningen, kirkegården vil i mindre grad blive tilsvinet af grannåle og grankviste, og kørselsbehovet vil nedsættes.

Ved udførelsen af arbejdet bør det da have for øje, at der dækkes så *lidt og så tyndt* som hensynet til udseendet betinger, at dekorationsmaterialet i grupper anbringes så *smagfuldt* og holdes så *roligt* som muligt. Et par blårankviste kan gøre underværker, medens kviste af gule stedsegrønne, samt grene med bær o. lg. bør anvendes med forsigtighed. Mahonia og pilekviste bør aldrig benyttes.

Det ville utvivlsomt også være rigtigt at søge begrænset grandækning i *mønstre* af udpillede skud. Det er efterhånden udartet til mere fantasifuldt end egentlig kønt.

De fleste steder vil man af praktiske grunde *standardisere* grandækningen i tre grupper: 1) alm. fladdækning, 2) fladdækning suppleret med nedstikning af fyr og hvidgran i grupper og som baggrund, 3) den overdrevne finpyntning.

Hvor gravene skal *gødes*, vil det være formålstjenligt at udsprede gødningen, før granen pålægges, og nedgrave den om foråret sammen med affaldne grannåle.

Kranse virker ofte uskønt på en iøvrigt pænt udført grandækning. Det meget yndede islandske mos (renskyld) virker som helhed skæmmende og burde erstattes med grønne materialer.

Træbænke vaskes og tages ind.

Arealer for grave, som ventes taget i brug om vinteren, bør graves så groft som muligt og ved begyndende frost dækkes med affaldsgran. Begge dele forhindrer i nogen måde frostens nedtrængen.

Der træffes i november aftale om levering af *juletulipaner*. Umiddelbart før jul anbringes de i grupper på gravene med løgene nedstukket i grandækket, aldrig i rækker.

Budgetlægningen bliver aktuel for de fleste i nvbr./dcbr. eller måske i jan./febr. Det er en god regel året igennem at notere sig ønskelige nyanskaffelser, større reparationer o.l. Den dag, man lægger budget, kan man ikke huske alt, og det er som regel vanskeligt at opnå særbevilling indenfor et rengskabsår.

I forbindelse med budgetlægningen overvejes alle muligheder for *vinterbeskæftigelse* af mandskabet. De ca. 3 mdr. arbejdsløshed er eet af de svage punkter ved kirkegårdene. Med forståelse af spørgsmålets alvor kan nyanlæg af afdelinger, grusning af gamle og anlæg af nye gange, nødvendig fældning af store træer m. m. udmærket henlægges til vinterarbejde.

Snerydningsmateriel burde være bragt i orden i sommertiden, men det kan nås endnu. Større og mindre traktorer bør alle kunne påmonteres kost og sneplov. Lette sneplove til at skubbe med håndkraft og sneskovle bør findes i rigelig mængde.

Værdien af og økonomien i snerydning består overvejende i, at den sker under eller hurtigt efter snefald.